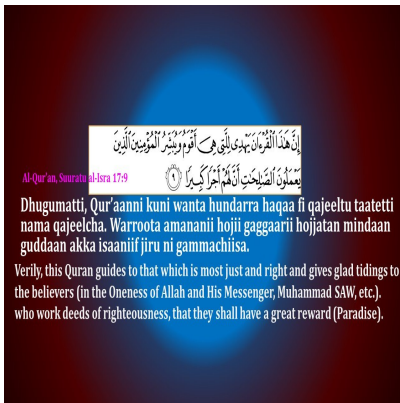

Qurâ€™aanni Akkamitti Barreefamaan Walitti Qabamee?

Description

Qurâ€™aanni kalaama (haasawa) Rabbii, Nabiyyi Muhammad (SAW) irratti buufame fi isa dubbisuun akka ibaadatti kan ilaallamuudha.

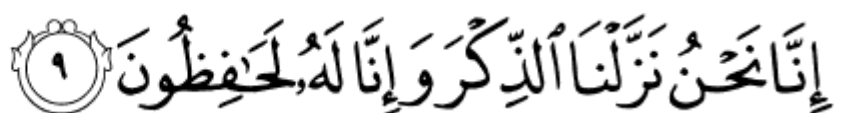
Qurâ€™aana keessatti yeroo baayâ€™ee maqaa Qurâ€™aanaa agarsiisuuf jechoonni lama irra deddebiâ€™amanii mulâ€™atu. Isaanis; Qurâ€™aanaa fi Kitaaba. Lugaa Arabiffaa keessatti â€™Qurâ€™aanniâ€™ hiika â€™dubbisuuâ€™ qaba[1]. Kuni kan agarsiisu Qurâ€™aanni qubeewwan walitti fiduun arrabaan dubbifamuu kan dandaâ€™amuudha. Karaa biraatin â€™Kitaabaâ€™ jechuun wanta galmaaâ€™e fi barraaâ€™edha.[2]

Kanaafu, maqaaleen Qurâ€™aanaa lamaan kunniin ergaa gurguddaa lama dabarsuu jechuudha.

1ffaa: Jechi â€™Qurâ€™aanaâ€™ jedhu sammuu qabatamuun (haffazamuun) eeggamuu isaa kan agarsiisu yoo taâ€™u

2ffaa: Jechi â€™Kitaabaâ€™ jedhu immoo waraqaa ykn meeshaa barreefamaa irratti galmaaâ€™un tiikfamu isaa mulâ€™isa. [3]

Kanaafu, Qurâ€™aana keessatti tasa dogongorri yoo uumame, maddoota lamaan kanniin keessaa tokkoon ni sirreeffama. Fakkeenyaaf, namni tokko suurah (boqonnaa) Qurâ€™aanaa sammutti qabate osoo kitaaba hin ilaalin dubbisuu yoo dogongore, kitaaba ilaalin sirreefachu dandaâ€™a. Ammas, osoo Aayata ykn suurah Qurâ€™aanaa waraqaa irratti print godhanuu ykn barreessanu ykn Aplikeeshinii telefoona irratti yoo dogongoran, namni Qurâ€™aana guutuu sammutti qabate dogongora kana ni sirreessa. Qurâ€™aanni haala kanaan jijjiramu ykn irraa haaqamu ykn itti dabalamuu irraa hanga Guyyaa Qiyaamatti ni eeggamaa jechuudha. Dhugumatti Rabbul Aalamiin ni jedha:

â€™Dhugumatti, Numatu Qurâ€™aana buuse, dhugumatti Numatu isa tiiksas.â€™ Suuratu Al-Hijr 15:9

Kanaafu, qulqullinnaa fi tiikfamu Qurâ€™aanaa ilaalchisee wanti nama shakkisisuu hin jiru.

Kutaa darbee keessatti karaalee Qur’aanTManni walitti qabamee keessaa karaa tokkoffaa ilaalle turre. Innis Qur’aanTMaana guutu qomatti qabachuudha. Rabbiin waan hundaa irratti danda’anTMaa ta’anTMee akkuma yeroo ammaa namoota miliyoonatti lakkamaan Qur’aanTMaana guutuu qomatti akka qabatan taasise, yeroo jalqaba Nabiyyi irratti buusus Nabiyyiif qoma isaa keessatti walitti qabee jira. Faaruu fi galanni hundii Rabbiif haa ta’anTMu. Karaan lammataa Qur’aanTManni walitti qabamee karaa barreefamaatin.

2. Qur’aanTMaana Barreefamaan Walitti qabuu

Barreefamaan Qur’aanTMaana walitti qabuu iddoo saditti qoodanii ilaalun ni danda’anTMama. Isaaniis: **1-Jireenya Nabii Muhammad (SAW) Keessatti Barreefamaan walitti qabuu**“ Ergamaan Rabbii (SAW) Qur’aanTMaana (wahyii) Rabbiin irraa isaanitti dhufu ofiin barreessu waan hin beekneef barreessitoota gurguddaa sahaabaa irraa ta’anTMan kan akka Aliyyi, Mu’aawiyaa, Ubayy bin Ka’abii fi Zayd bin Saabit fa’anTMaa kaa’anTMuun yeroo keeyyanni (aayan) wayii buufamtu akka keeyyata san barreessan isaan ajaju turan. Iddoo ishiin itti barreefamtu fi boqonnaa (suuraah) ishiin keessatti barreefamtu Nabiyyitu barreessitootatti hima.[\[4\]](#)

Fakkeenyaaf, Zayd bin Saabit Masjiida Ergamaa Rabbitti dhiyoo waan ta’anTMeeff, wahyiin yommuu bu’anTMu Nabiyyiin yeroo baay’anTMee akka barreessu isa waamaa turan. Yeroo Aayan waa’anTMee Jihaada dubbattu buutu, Ergamaan Rabbii (SAW) meeshaa barreefamaa waliin Zayd bin Saabit waaman. Ergasii Aaya jihaada ni dubbisaniif, Zayd immoo ni barreessa. Osoo Ergamaan Rabbii dubbisanuu, ibn Um-Maktuum dhufee akkana jedhe, “Yaa Ergamaa Rabbii, Rabbiin kakadhe osoo danda’anTMe silaa karaa Rabbii irratti nan qabsaa’anTMaa. ibn Um-Maktuum ijaan hin argu ture. San booda Rabbiin “**وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنَجْعَلُكَ مِنْهُمْ جُزْءًا**” (warra miidhama qaban malee) jettu buuse.[\[5\]](#) **Sahiih Al-Bukhaari 4592**

Ammas, barreefamaan booda wanta barra’anTMee mirkaneessun (proofreading) ni jira. Galmeen aayaata (keeyyattootaa) erga xumuramee booda, dogongorri akka hin uumamneef Zayd Ergamaa Rabbiitiif ni dubbisa. [\[5\]](#)

Ergamaan Rabbii Qur’aanTMaana eeguf tarkaanfilee barbaachisu haa fudhataniyyuu malee yeroo sanitti Qur’aanTMaanaa jiildi (galme) tokkotti walitti hin qabne. Kana irra, Qur’aanTMaanni wanta garagaraa fi bakka adda addaatti barreefamaa ture. Sababni isaas, suuraah fi Aayaan Qur’aanTMaanaa bu’anTMuu itti fufanii jiru. Akkasumas, meeshaan barreefamaa akka ammaatti hin jiru. Kanaafu, yeroo sanitti osoo Qur’aanTMaanni guutun bu’anTMee hin xumuramiin, suuraah fi Aayaa yeroo adda addaatti bu’anTMan jiildi (galme) tokko keessatti walitti qabuun garmalee ulfaata. Garuu Ergamaan Rabbii erga du’anTManii booda wahyiin bu’anTMuu ni dhaabbate. Kanaafu, amma Qur’aanTMaana guutuu bakka tokkotti walitti qabuun ni danda’anTMamaa jechuudha. Kunis yeroo Abu Bakr adeemsifame.[\[5\]](#)

2-Yeroo Motummaa Abu Bakr Keessa Qur’aanTMaana Barreefamaan Walitti qabuu- Abu Bakr bakka Ergamaa Rabbii (SAW) bu’anTMuudhaan bulchiinsa Muslimtootaatiif dhaabbatee ture. Rakkoon baay’anTMeenis isa muudate ture. Guyyaa lola Yamaamaa haafizoonni (warroonni Qur’aanTMaana qomatti qabatan) baay’anTMeen dhumanii turan. Akkuma irranatti jenne Qur’aanTMaanni yeroo Ergamaan Rabbii lubbuun jiran wantoota adda addaa irratti barra’anTMaa tureera. Umar bin al-Khaxxaab, “Qur’aanTMaanni bakka adda addaatti facaanTM kuni ni bada ykn ni dagatama” jechuun Qur’aanTMaanni bakka tokkotti walitti qabamu akka qabu Abu Bakrin mari’anTMachiise. Abu Bakris yaada kana fudhachuun Qur’aanTMaana kitaaba (galme) tokko keessatti akka walitti qabu Zayd bin Saabitiin ajaje. Zaaydis itti

gaafatamummaa kana fudhatee Qurâ€™aana bakka adda addaatti yeroo Nabiyyii barreefamee facaâ€™e bakka tokkotti walitti qabe. (ilaali [Sahih al-Bukhari 4986](#))

Haala kanaan Qurâ€™aanni yeroo Motummaa Abu Bakrii fi sahaabota yeroo sana jiraaniin galmee tokko keessatti walitti qabamee raawwatame. Kunis walitti qabiinsa lammaffaa jechuun beekkama.

3-Yeroo Mootummaa Usmaan keessa Qurâ€™aanni Barreefamaan Walitti qabamuu“ Akkuma beekkamuu Qurâ€™aanni Afaan Arabiffaatin buufame. Araboonni akka balbala sanyii isaanitti loqoda garagaraa waan qabaniif nama hundaaf akka laafuf Ergamaan Rabbii (SAW) loqoduma isaanitiin Qurâ€™aana barsiisan. **Loqoda** jechuun jecha tokko yommuu sagaleessan sagaleen garagara taâ€™uudha. Garuu hiikni isa tokkoma. Fakkeenyaaf, akka Afaan Oromootti, naannoo Hararitti jecha â€œofâ€• jedhu, â€œifâ€• jechuun sagaleessu. Hima keessatti, â€œOfii hojjadhe = ifii hojjadhe.â€• Jechoonni lamaan kunniin hiikni isaanii tokkoma. Haaluma kanaan Afaan Arabaa keessattis jechoonni hiika wal-fakkaataa qaban garuu yommuu dubbatan sagaleen isaanii garagara taâ€™e ni jiru. Fakkeenyaaf, jecha â€œ(Û, Û•Û, Û•Ø•Û) qultuâ€• jedhu, warri Ijibt â€œultâ€• jechuun sagaleessu. Warri Yaman immoo â€œegultuâ€• jechuun sagaleessu. Garuu hiikni isaanii tokkoma. Innis â€œAni jedheâ€• taâ€™e. Qurâ€™aanni loqoda Arabiffaa garagaraatin yoo dubbifame, hiika isaa kessatti wanti jijjiramu tokkollee hin jiru. Ergamaan Rabbii (SAW) bifa torbaan Qurâ€™aana dubbisaa turan. (Ilaali [Sahih Muslim 819](#))

Gara mata-duree keenyatti yommuu deebinu, yeroo mootummaa Usmaan biyyoonni Musliimaa waan baayâ€™ataniif, haafizonni gara biyyoota kanniini keessa facaâ€™an loqoda ofii qabatani deemu jalqaban. Naannawa tokko tokko keessatti Araboonni gariin loqonni isaanii loqoda biroo akka caalu dhaadachu eegalan. Akkasumas, Musliimni haarofti Qurâ€™aana osoo dubbisuu yoo dogongore, dogongorri isaa kuni dhuguma dogongora dhugaati moo biffaa dubbisaa torban Ergamaan Rabbii barsiisaa turan keessaa isa tokko taâ€™uu ykn dhiisu isaa itti himuun garmalee ulfaata. Dhumarratti rakkoon kuni naannoolee Arabaan alan jiraniif madda dhamaâ€™iinsa fi wal-dhabbi taâ€™e.*

Sahaaban Huzeeyfa ibn Al-Yamaan jedhamu yommuu Iraaq keessa jiru dhamaâ€™iinsa kana hubachuun addaan bittinaaâ€™u ummata Musliimaati fi jijjiramu Qurâ€™aanaa sodaate. Huzeeyfaan yommuu gara Madiina deebiâ€™u rakkoo argee fi dhagahe Usmaanitti beeksisee. Yeroma san Usmaanis sahaabota mariâ€™achiisun galmee Abu Bakr irraa loqoda jiddu-galeessa tokkoon Qurâ€™aana kitaaba tokko keessatti akka barraaâ€™u murteessan. Galmeen yeroo Abu Bakrii barraaâ€™e haadha manaa Nabiyyi tan taate Hafsaa bira ture. Usmaanis Hafsaa irraa galmee Qurâ€™aanaa fuudhee gara Zayd bin Saabit, Abdullah bin Zubeeyr, Saâ€™iid bin Aas fi Abdurahmaan bin Haaris bin Hishaamitti erguun akka isaan kitaabbilee baayâ€™eetti garagalchaan ajaje. Isaaniis kana raawwachuun biyya hundatti hawaasaf raabsan. Kunis walitti qabiinsa sadaffaa jedhama. Sunis godaansa Nabiyyii irraa waggaa 25ffaa keessa ture. (ilaali [Sahih al-Bukhari 4987](#))

Haala kanaan garagalchi (koopin) Qurâ€™aanaa bifa wal-fakkaatun addunyaa keessa raabsame. Sana booda Qurâ€™aanni hanga guyyaa harâ€™aatti akka yeroo sanitti walitti qabameen qomattis qabatamee fi meeshaa barreefamaa irrattis barreefame tiikfamee jira.

Akkasumas, tiikfamu Qurâ€™aanatiif ragaa kan taâ€™an garagalchii (koopin) Qurâ€™aanaa yeroo durii baayâ€™een isaanii Muuziyeemi biyyoota adda addaa keessatti ni argama. Qabiyyeewwan hunda

isaanitu kan wal-fakkaataniidha. Akka fakkeenyyatti fakkiwwan lamaan kanniin dhiyeessun ni dandaâ€™ama.

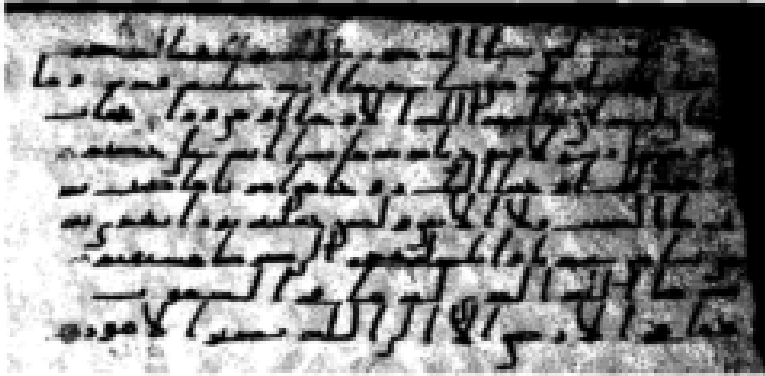

Figure 7.1: Example of a very early Mushaf written in the Hijazî script. Note the lack of skeletal dots. Courtesy of the National Archive Museum of Yemen.

Musâ€™hafa yeroo durii muuziyeemi Yaman keessatti argamu.[\[6\]](#) Musâ€™hafa jechuun galmee Qurâ€™aanni irratti barraaâ€™u jechuudha.

Galmee Qurâ€™aanaa durii Masjiida Kaayiro Al-Huseyn jedhamu keessatti argamu.[\[7\]](#)

Gudunfaa

-Qur'â€™aanni karaalee lamaan tiikfame

1ffaa- Qomatti qabatamuun arrabaan dubbifamuu

2ffaa- meeshaalee barreefamaa irratti barreefamuu.

-Qur'â€™aannni yeroo Ergamaan Rabbii (SAW) barreefamaan wantoota adda addaa irratti barraa'â€™e jira.

-Yeroo motummaa Abu Bakr Qur'â€™aanni wantoota adda addaa irratti barreefame ture galmee tokko keessatti walitti qabame.

-Yeroo Motummaa Usmaan ibn Affaan koopin Qur'â€™aanaa baay'â€™een galmee Abu Bakr irraa garagalfamuun biyyoota Musliimaa adda addaatti ergame.

Kitaabilee Wabii:

[\[1\]\[2\]](#) How to Approach and understand The Qur'â€™an-Jamal Zarabozo-fuula 8 (hardcopy)

[\[3\]](#) Hiika Qur'â€™aana Kabajamaa Afaan Oromootiin- fuula 12

[\[4\]](#) Madda olii- fuula 22-24

[\[5\]\[6\]](#) [History of Qur'â€™anic Text](#)-fuula 69, 77 fi 96 (Hardcopy)

[\[7\]](#) [Sahih International English Translation of the Qur'â€™an](#), fuula 708

*Usuul Tafsiir-Bilaal Filips-fuula 113

Date Created

May 5, 2018

Author

admin